

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus Aliqui De Examine Conscientiæ Generali Quotidiano Secundum Doctrinam S. P. N. Ignatii In Libello Exercitiorum

Palma, Luis de la

Coloniae, 1701

cap. 3. De examine cogitationum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51909](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51909)

verò utiliter ad hoc adlaboraturus est, quando & servabit secretum, & notitiam hanc ad utilitatem, non verò ad damnum delinquentis adhibuerit: & quando sperata utilitas major est, quam damnum ex revelatione delicti. Totum hoc vult S. P. his verbis: *Quoties occultum alicujus crimen indicatur alteri, per cujus subventionem ille relevari à peccato possit: dummodo rei hujus probabilis aliquaratio, vel conjectura offeratur.*

C A P U T III.

De Examine Cogitationum.

AD cogitationum examen veniamus, de quibus S. P. primo loco agit, nos autem, mutato ordine majoris claritatis causâ, postremo. Ante omnia notandum est, examen hoc, ut ex una parte momenti, & utilitatis magnæ, ita ex altera, & difficile, & obscurum esse. Obscurum quidem, quia circa actus internos, & occultos
ver-

versatur, qui sub sensum non cadunt, quemadmodum generaliter cadunt verba, & opera: difficile verò, quia cogitationes non subduntur imperio voluntatis, sicut verba, & opera. Hic enim absolutè imperamus: & sive ore loquimur, sive manibus ceterisque corporis membris operamur, voluntatis arbitrio sine mora, & perfectè paretur. At non sic obediunt cogitationes, motusque affectuum interni: sed quotidie experimur, ab his nos abripi quo non volumus. Hinc igitur nascuntur dubia, an adfuerit plena deliberatio, an sufficiens advertentia, an consensus fuerit liber, an res steterit in motu primo, solaque illusione intellectus, an, & quòusque traxerit voluntatem. Ex his dubitationibus oritur scrupulorum, & inquietudinum fons, & origo, qui numquam exsiccat, neque dumtaxat pacem animo eripit, sed ratiocinationem submergit, efficitque ut cogitationum discussio penitus evertatur. Patet igitur hoc examen, & difficile, & obscurum esse: sed si debite instituat, tur,

us est,
& noti-
verò ad
rit: &
t, quam
Totum
ties oc-
alteri,
i à pec-
obabilis
tur.

venia-
mo lo-
ordine
o. An-
n. hoc,
tilitatis
le, &
idem,
ccultos
ver-

tur, momenti sanè permagni, & utilitatis eximiae est. Sicut enim prima divinae lucis scintilla, quam dicimus gratiam excitantem, cadit in intellectum, ut moveat ad bonum: sic etiam prima infernalium flammaram scintilla, in eundem intellectum cadit, ut moveat ad malum. Unusquisque inquit Jacobus (a) *tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus: deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum.* Propterea dixit Salvator: (b) *De corde exeunt cogitationes malae, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiae.* Ubi, si rectè rem inspicimus, omnia genera peccatorum enumerat, tam cogitationum, quam verborum, & operum: omniaque ait de corde exire. Primo autem loco nominat cogitationes malas, tamquam fomitem, qui peccatis omnibus communis sit. Neque enim ad concipiendam particulam ignis etiam minimam, fomes ullus adeò dispositus est: quam cogitatio cordis, ut

(a) *Jacobi* I. 14.

(b) *Matt.* 15. 19.

concupiat desideria , sive bona , sive mala.

Ex dictis patet, quanti momenti sit notitia discutiendarum cogitationum, & motuum interiorum: & consequenter quanti referat facilitatem, & dexteritatem nancisci, ut has rectè ordinemus. Cum enim cogitationes ex una parte sint rebelles imperio voluntatis; & ex altera incentivum boni, & mali, fons & origo libertatis, proindeque basis totius bonitatis, & malitiæ actuum exteriorum: in uno eodemque homine, ad instar horologii, duobus motibus agimur. In horologio etenim motus duo sunt: externus unus, qui per indicem signat horas, liquidèque apparet; alter internus & reconditus, qui agit rotas, & à cujus directione bona, pendet motus benè ordinatus, qui foris se prodit. Similiter sunt in homine actiones externæ, apertæ, & manifestæ, ut verba & opera, quorum examen facile est, ut deprehendatur illorum bonitas, & malitia. Verum intrà hominem latet hujus horologii machina potissima,

potissima, & artificium, rotæque cogitationum, & consensuum occultantur, per quas gubernantur actiones omnes externæ. Hinc qui desiderat exteriores actiones rectè disponere, curam omnem collocet necesse est, ut rectè ordinet cogitationes, & affectus intus latentes.

Ex his patebit responsio ad quaestionem, quæ circa textum, & verba patris hic moveri posset. Cur scilicet agendo de examine verborum, & operum, exempla attulerit materialium particularium: agendo verò de examine cogitationum, nullam tetigerit materiam in particulari. Circa verba enim instructiones attulit speciales, de iuramentis, de verbis otiosis, de detractionibus: circa opera, de decem mandatis Dei, de præceptis Ecclesiæ, de iussibus Superiorum. De cogitationibus autem proponit dumtaxat generaliter puncta duo: I. Ex quibus principiis cogitationes oriri soleant: II. Quot modis inde eliciatur meritum, vel peccatum: absque eo quod attingat ma-

mat
dive
qua
inte
dun
à ve
sect
esse
vel
etia
libe
tia
Co
tum
ven
ma
sed
per
fore
virt
sua
& i
tum
bis
sa,
qua

materiam aliquam particularem. Hujus diversitatis rationem, & causam aliquam esse oportet: etenim S. P. hic intendit instructionem dare ad instituendum examen generale, in quo mortalia à venialibus distingui debent. At verò, secundum omnes Theologos, potest esse culpa major, vel minor; mortalis, vel venialis, tum ratione materiæ, tum etiam ratione deliberationis, plenæque libertatis, quæ dependet ab advertentia intellectus, & consensu voluntatis. Cognoscere autem, quando sit peccatum nec ne, quando sit mortale, vel veniale ex parte materiæ, res difficillima est, quæque hujus loci non erat, sed plures studiorum annos requirit, & pertinet ad Summistas, atque Professores Theologiæ moralis, qui materiam virtutum, mandataque Dei, & Ecclesiæ pertractant, disputantque, quando, & in quo gradu unumquodque præceptum obliget. Dum igitur S. P. de verbis agens affert juramenta, verba otiosa, & detractiones, non aliud agit, quam asserere exemplum doctrinæ suæ,

G

(ut

(ut aliàs assolet,) idque in materiis
magis obviis minusque intricatis: quam
quam aliæ materiæ non desint, in quibus
& examinare, & dein etiam accu-
sare quilibet sese debeat, secundum
tuum, & officium. Propterea in
latino additum est: *Possent inter oris pro-
cata, irrisiones, contumelia, & alia
genus adscribi: quæ persequi licebit
udenti Exercitia, prout opus esse iudica-
verit. Hac ex parte materia.*

Alterum caput undè pendet pecca-
tum, vel non peccatum; grave, vel le-
ve, est deliberatio nostri contentum.
Atque hic nos docet, & assignat S.
regulas idoneas: sed absque exemplo.
Quoniam enim generales sunt, & ma-
teriis omnibus æquè conveniunt, nec
aliud hic necessarium fuit, quam in-
struere, quomodò circa hanc materiam
(supposito quod vetita sit) intellectus ha-
bere se debeat, & quomodò institu-
dum examen: quando victores, &
quando victi simus; quando leviter i-
& quando occisi. De his, ut dictum
est, duo puncta proponit. I. Unde
cogit

cogitationes incidere soleant. II. Quot modis hic possimus peccare, & promereri.

Ad punctum primum sic loquitur : *Pro comperto ponitur, triplex incidere homini cogitationum genus. Unum ex proprio surgens motu ipsius hominis: reliqua vero duo extrinsecus advenientia, ex boni scilicet, vel mali spiritus suggestione.* Hæc doctrina fundamentum est Regularum Discretionis: supposito enim quod incidant homini cogitationes aliquæ à spiritu bono, aliquæ à spiritu malo: sequitur Regulas dandas esse, ut hi spiritus internoscantur, & secundum quas possimus spiritus boni inspirationes admittere, mali repellere. Etsi hæc materia locum proprium postulet: dicendum hic tamen aliquid, quod ad propositum nostrum facit, & ad declarationem verborum huic examini insertorum. Notandum verò, non agi hic de principio physico, sive causâ efficiente cogitationis nostræ: neque enim alia hæc esse potest quam intellectus. Quomodo enim anima cogitare possit

G 2

fine

sine opera intellectus? Aut quomodo desiderare sine opera voluntatis? In hoc igitur sensu dicendum necessario, cogitationes omnes, quæ nobis incidunt nostras esse. Quando ergo dicimus aliquas cogitationes extrinsecus advenire, agimus de causâ movente, & extrinseco stimulante ut illas admittamus, quæque intellectui nostro has quasi injicit. Aliæ enim cogitatio est, quam mihi ipsi ex discursu proprio fabrico; alia quam quispiam alius proponit: etsi & hanc, & illam percipiam ipsemet. Hoc eodem modo solent homines dicere inter se; Ratio ista quam affers, tua non est, sed Sempronii. Etsi enim ea hujus sit, qui illam eloquitur: non dicitur tamen hujus esse, quia alius intellectui origines ejus illam impressit. Hoc sensu cum intraret ad Davidem mulier Thecutia, ut pro Absalone intercederet, interrogata an à se, vel a Joab, ista proferret, respondit: (a) *Per salutem animæ tuæ, Domine mi Rex, nec ad sinistram, nec ad dexteram est, ex omnibus his quæ lo-*

(a) 2. Reg. 14. 19.

*cutus est Dominus meus rex: servus enim
tuus Joab, ipse praecepit mihi, & ipse
posuit in os ancillae tuae omnia verba haec.*

Hoc eodem sensu dicimus, non omnes cogitationes nostras, esse nostras: sed aliquas aliunde advenire, sive à spiritu bono, sive à spiritu malo. Cogitatio mea dicitur, quæ ex discursu proprio provenit, per motum humoris cujusdam interni, vel occasionis externæ per sensus admittæ, qui aliis, atque aliis modis, per species impressas solent excitare imaginationem in intellectu.

Cogitatio aliena dicitur in primis, quam per voces externas alius mihi ingerit: sed de hac non agitur hic, tum quia extrinsecè cognita & manifesta est; tum quia ad propositum nostrum non eget instructione particulari. Per cogitationes aliunde advenientes, has solas intelligimus, quæ procedunt à spiritu malo, vel bono. Qui spiritus quoniam causæ occultæ, & extra sensum positæ sunt, ad sui notitiam, & examen discretionem indigent, luceque peculiari.

G 3

Huc

Huc spectant utræque Regulæ Discretionis, quæ extant in Libello Exercitiorum: quibus, & principium posuit, & splendorem contulit S. P. N. in Meditatione de duobus Vexillis. Ubi signa discernendi, inter spiritum bonum, & malum reducit ad duo capita. I. Ex parte materiæ, five motorum, quæ & hic, & ille spiritus intellectui nostro proponit: hæc autem colligi possunt ex concione, quam uterque dux habet ad suos. II. Ex parte modi, quo motiva hæc representantur, hoc est, ex dispositione quam ex illis anima perlentiscit. Atque illud significatur per arrogantem, & imperiosam feritatem, quâ è cathedra sua loquitur Lucifer; & per affabilitatem, & amabilitatem, quâ suos alloquitur humilis, & speciosus formâ Salvator. Duo hæc tetigit S. P. in quinta Regula ex posterioribus de Discretionem spirituum, ubi sic ait: *Sedulò, & accuratè excutiendæ sunt cogitationes nostræ, circa principium, medium, & finem suum. Quæ tria si rectè se habeant, Angeli boni argumen-*

gumentum est, cogitationes illas suggerentis: si autem per discursum mentis aliquid offertur, vel sequitur, quod ex se malum sit, vel avocet à bono, vel ad minus bonum impellat, quam anima prius querendo sequi decrevisset; vel animam ipsam defatiget, angat, ac perturbet, sublatâ que prius aderat quiete, pace, & tranquillitate, evidens tunc erit indicium, autorem esse cognitionis ejusmodi spiritum malignum, utpote utilitati nostræ semper adversantem. De duobus his signis, ut inter duo cogitationum genera distinguamus, agetur in capitibus sequentibus.

C A P U T IV.

Quomodo distinguantur ista tria genera cogitationum ex parte materiæ.

SI materiam cogitationum nostrarum inspicimus, inter spiritum bonum & malum hæc differentia est, quod spiritus bonus semper impellat ad bonum,